

КОМПАС: Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді

DISCRIMINATION AND INTOLERANCE

КОМПАС

Посібник з освіти в області прав
людини за участі молоді

ВІДОБРАЖЕННЯ МЕРЕЖЕВОГО ВМІСТУ

Дискримінація та
нетолерантність

Форми нетерпимості та
дискримінації

**ВІДОБРАЖЕННЯ МЕРЕЖЕВОГО
ВМІСТУ**

- [Мечеть у Сліпвілі](#)
- [Доступ до лікарських засобів](#)
- [Всі рівні — всі різні](#)
- [Віруючі](#)
- [Можна увійти?](#)
- [Різна заробітна плата](#)
- [«Доста!»](#)
- [Героїні та герої](#)
- [Я хочу працювати](#)
- [Мовний бар'єр](#)
- [Поговоримо про секс!](#)
- [Шлях до країни рівності](#)
- [Відповідь расизму](#)
- [Шукайте можливості](#)
- [Зробіть крок вперед](#)
- [Хто я?](#)
- [Робота та діти](#)

**КЛЮЧОВА
ДАТА**

27 січня
Міжнародний День
пам'яті жертв
Голокосту

21 березня
Міжнародний день
боротьби за

Вибачте, але моїм клієнтам
не подобається колір
вашої краватки...

Дискримінація та нетолерантність

Що таке дискримінація і нетерпимість?

Дискримінація — в усіх її можливих формах і проявах — є однією з найбільш поширених форм насильство та порушення прав людини. Вона зачіпає мільйони людей щодня, і її дуже важко розпізнати. Дискримінація і нетерпимість — тісно пов'язані між собою поняття. Нетерпимість — це відсутність поваги до вчинків та переконань, що відрізняються від своїх власних. Вона також стосується відторгнення людей, яких ми сприймаємо як інших, наприклад, членів іншої соціальної чи етнічної групи, або людей з іншою політичною чи сексуальною орієнтацією. Нетерпимість може проявлятися у широкому діапазоні дій, починаючи з уникання таких людей, мовної ненависті, і закінчуючи тілесними травмами або навіть вбивствами.

Дискримінація проявляється, коли до людей ставляться менш прихильно, а ніж до інших людей в подібній ситуації тільки тому, що вони відносяться, або сприймаються як такі, що належать, до певної групи чи категорії людей. Людей можуть дискримінувати через їх вік, інвалідність, етнічну приналежність, походження, політичні переконання, расу, релігію, стать чи гендер, сексуальну орієнтацію, мову, культуру та з багатьох інших причин. Дискримінація, яка часто є результатом забобонів, робить людей безпорадними, заважає їм стати активними громадянами, обмежує розвиток їх навичок і в багатьох ситуаціях доступ до роботи, послуг з охорони здоров'я, освіти або житла.

Дискримінація має прямі наслідки для тих людей і груп, які зазнають дискримінації, але вона також має непрямі і глибинні наслідки для суспільства в цілому. Суспільство, в якому дозволяють або з терпимістю ставляться до дискримінації, це суспільство, де люди позбавлені можливості вільно та у повній мірі розкрити потенціал, як свій власний, так і суспільства в цілому.

У цьому розділі описуються види дискримінації, як вона впливає на права людини, а також заходи та ініціативи, які проводяться, або повинні бути проведені, з метою протидії нетерпимості та дискримінації і поширення культури миру та дотримання прав людини. Деякі з найбільш поширених форм дискримінації, такі, як дискримінація за ознакою інвалідності, статі або релігії, описані більш детально в інших розділах даної глави.

Принципи рівності і недискримінації закріплені у Загальній декларації прав людини:

«Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах» (стаття 1). Ця концепція рівності в гідності та правах вбудована в сучасну демократію, так держави зобов'язані захищати різні меншини та вразливі групи від нерівного поводження. Стаття 2 закріплює свободу від дискримінації: «Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, викладені в цій Декларації, без будь-яких винятків».

Держави-члени Ради Європи також затверджують неприпустимість дискримінації у статті 14 Європейської конвенції з прав людини. Ця стаття забороняє дискримінацію тільки в тому, що стосується користування правами, викладеними у Конвенції. Протокол № 12 до ЄКПЛ був складений, щоб забезпечити більш сильне, окреме право на рівність і загальну заборону дискримінації: «Користування будь-яким правом, визнаним законом, повинно бути забезпечено без дискримінації за будь-якою ознакою...»¹ Таким чином, цей протокол розширює сферу ЄКПЛ, оскільки він охоплює дискримінацію будь-якого законного права, навіть якщо це право не прописане в Конвенції.

Чи ратифікувала ваша країна Протокол № 12 до ЄКПЛ?

Пряма та непряма дискримінація

Дискримінація може здійснюватися у прямий та непрямий спосіб. Пряма дискримінація характеризується наявністю наміру дискримінувати людину чи групу людей, наприклад, коли бюро з працевлаштування відхиляє претендента циганської національності, або компанія з нерухомості не надає квартир іммігрантам. Непряма дискримінація має місце, коли нібито нейтральна умова, критерій, або практика де-факто ставить окрему особу чи представників певної меншини у невідгдане, порівняно з іншими, становище. Приклади можуть бути різними: від мінімального зросту

ліквідацію расової дискримінації

8 квітня
Міжнародний день ромів

17 травня
Міжнародний день боротьби з гомофобією та трансфобією

20 червня
Всесвітній день біженців

2 серпня
Міжнародний день пам'яті жертв геноциду ромів і синтів

9 листопада
Міжнародний день пам'яті жертв геноциду ромів і синтів

16 листопада
Міжнародний день толерантності

18 грудня
Міжнародний день мігрантів

критерію на посаду пожежних (що виключає більшою мірою жінок, ніж чоловіків) до універмагів, що не приймають на роботу людей з покритою головою. Ці, на вигляд нейтральні, правила, насправді можуть створити непропорційно великі перешкоди членам певних соціальних груп. Пряма і непрям дискримінація заборонена договорами з прав людини; непрям дискримінація часто є більш поширеною і її важче довести, ніж пряму дискримінацію.

Чи ви коли-небудь відчували дискримінацію в свою адресу?

Структурна дискримінація

Структурна дискримінація базується на способі організації нашого суспільства. Сама система ставить у невідгідне становище певні групи людей. Структурна дискримінація реалізується через норми, процедури, форми відносин і поведінки, які створюють перешкоди для досягнення реальної рівності або рівних можливостей. Структурна дискримінація часто проявляється у вигляді інституційної упередженості, механізмів, які постійно діють на користь однієї групи і дискримінують іншу або інші. Це такі випадки, коли дискримінація є результатом не переконань індивідуума про людину або групу людей, а дій інституційних структур, правових, організаційних та інших. Щоб побороти структурну дискримінацію, треба зробити її видимою, оскільки ми часто зростаємо з нею, як з чимось самоочевидним і безперечним.

Існування структурної дискримінації перешкоджає державі обрати політику, яка розглядає не тільки правову базу, але й інші стимули з урахуванням моделей поведінки і роботи різних установ. Освіта в галузі прав людини може бути одним з варіантів вирішення цієї проблеми.

Стверджувальна дія

У деяких випадках преференційне або позитивне відношення до людей, що належать до певних груп, може бути застосовано як спроба пом'якшити, або відшкодувати збитки, завдані структурною дискримінацією. Стверджувальні дії, які іноді називають «позитивною дискримінацією», не тільки дозволяються, але навіть вітають протидію нерівності. Наприклад, економічні відмінності між сільськими і міськими районами можуть призвести до різного доступу до послуг. Це може привести до нерівності, якщо не вжити особливих дій, щоб врівноважити вплив початкового економічного дисбалансу. У таких випадках преференційне відношення необхідне, щоб забезпечити реальну рівність, а

Ключовим елементом у структурній дискримінації є не намір, а ефект утримання групи меншин в підлеглому стані.

Фред Пінкус

Структурна нерівність — це стан, який виникає, коли певні групи користуються нерівноправним становищем по відношенню до інших груп, у результаті нерівного відношення до їх ролей,

Зміст

Права людини: Теми

Перелік вправ

Календар прав людини

не викликати нерівність.

Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації передбачає, що програми стверджувальних дій можуть знадобитися країнам, які ратифікували конвенцію, щоб виправити систематичну дискримінацію. Такі заходи, однак, «ні в якому разі не тягнуть за собою збереження нерівних або особливих прав для різних расових груп після досягнення цілей, за для яких вони були введені».

Мультидискримінація

Кожен з нас належить до або ідентифікується за декількома соціальними групами. Коли маєш справу з будь-якою конкретною соціальною групою, важливо бути в курсі внутрішньої неоднорідності групи і потенційних мульти підстав для дискримінації. Ці мульти ідентифікації означають не тільки більше ймовірностей для дискримінації але також можуть відбуватися у декількох напрямках: наприклад, циганська лесбійка може зазнавати мульти дискримінації як з боку гетеросексуальних не-циган, в той же час вона може бути предметом гомофобії в циганській громаді та предметом расистського ставлення в ЛГБТ-спільноті. У більшості випадків мульти дискримінації зазнають так звані видимі меншини — жінки і люди з обмеженими можливостями.

Більшість та меншини

Дискримінація зазвичай чиниться більшістю проти меншин, хоча також існує дискримінація від меншин. Перебування в більшості є статичною або динамічною ситуацією, залежно від багатьох факторів. Коли ми на стороні переможців у результаті демократичних виборів, ми в більшості в результаті наших переконань, рішень, або, наприклад, за підсумками голосування. Якщо наші переконання змінились, або партія, яку ми підтримуємо, програла на наступних виборах, наш статус більшості вже не діє. Є більш статичні позиції більшості і меншості, коли один або кілька аспектів нашої ідентичності (національності, релігії, сексуальної орієнтації, статі, способу життя, інвалідності) представлені групою, яка складає менше (як правило, набагато менше), ніж 50% всього населення даної географічної одиниці.

Демократії вразливі до «тиранії більшості»: ситуації, в якій влада більшості настільки репресивна, що вона повністю ігнорує потреби і бажання представників меншин. Система прав людини не тільки захищає громадян від гніту особи або невеликої групи осіб, але також є засобом захисту для меншин від більшості.

Чи можете ви назвати когось, хто ніколи не зазнає дискримінації?

функцій, прав і можливостей. Боротьба з дискримінацією повинна вийти із судів та увійти до сфери освіти та політики.

*Мір'яна Найчевська, Голова
Робочої групи експертів
ООН з проблеми осіб
африканського походження*

Про цивілізацію слід судити по тому, як вона поводить себе з меншинами.

Махатма Ганді

Роль стереотипів і упереджень

Стереотип — це узагальнююче переконання або думка про ту чи іншу групу людей, наприклад, що підприємці амбітні, державні службовці не мають почуття гумору, або що жінки мають довге волосся і носять спідниці. Основною функцією стереотипів є спрощення реальності. Стереотипи, як правило, засновані або на якомусь особистому досвіді, або на враженнях, що ми набули в період ранньої дитячої соціалізації від дорослих, оточуючих нас вдома, в школі або через засоби масової інформації, які потім стають узагальненнями для всіх людей, яких можна поєднати за якоюсь ознакою.³

Упередження — це судження, як правило, хибне, яке ми робимо про іншу людину або інших людей, не знаючи їх. Так само, як стереотипи, упередження виникають як частина нашого процесу соціалізації. Одна з відмінностей між стереотипом і забобою полягає в тому, що, коли ми маємо досить інформації про людину або конкретну ситуацію, ми залишаємо наші стереотипи. Упередження ж працюють як екран, через який ми сприймаємо будь-який шматок реальності: так, лише інформації зазвичай не достатньо, щоб позбутися упередження тому, що упередження змінюють наше сприйняття реальності; ми будемо розглядати лише інформацію, яка підтверджує наше упередження, і не помітимо або «забудемо» все, що його спростовує. Упередження, таким чином, дуже важко подолати, якщо вони суперечать фактам, ми краще заперечимо факти, ніж саме упередження («але він не справжній християнин», «вона є винятком»).

Дискримінація і нетерпимість часто засновуються на, або виправдовуються упередженнями і стереотипами щодо людей і соціальних груп, свідомо чи несвідомо вони є практичним виразом упереджень. Структурна дискримінація є результатом увічнених форм упереджень.

Форми нетерпимості та дискримінації

Ксенофобія

Оксфордський словник англійської мови подає таке визначення терміна «ксенофобія»: «патологічно нав'язливий страх стосовно іноземців або іноземних країн». Інакше кажучи, це означає відразу до чужинців або іноземців; це ірраціональне почуття, тому що воно не обов'язково базується на прямому конкретному досвіді з виникнення загрози з боку іноземців. Ксенофобія є упередження, пов'язане з помилковим сприйняттям того, що люди з інших країн, груп, культур або ті, хто говорять іншими мовами, є загрозою.

Дайте мені упередження і я переверну світ.

Габріель Гарсія Маркес

«Всі уявлення є викривленнями чи то в одній формі чи то в іншій».

Едвард Саїд

Ксенофобія тісно пов'язана з расизмом: чим більше чужинець сприймається як «інший», тим, як правило, сильніші страхи і негативні почуття. Ксенофобія є однією з найбільш поширених форм і підстав для дискримінації і це кидає виклик правам людини.

Хто є об'єктом ксенофобії у вашому суспільстві?

Расизм

Деякі упередження можуть перетворюватися на ідеології і корм для ненависті. Однією з них є ідеологія расизму. Расизм включає дискримінаційну або образливу поведінку щодо людей через їх уявну «неповноцінність». Існує поширене переконання, що є людські раси в межах людського виду, які відрізняються своїми фізичними відмінностями. Наукові дослідження показують, однак, що «людські популяції не є однозначно і чітко розмежованими, біологічно окремими групами»⁴, і що раса — це уявне поняття або соціальний конструкт. Всі люди належать до одного виду і, отже, не має сенсу говорити про «раси».

Забобони косять, коли
дивляться, і брешуть, коли
говорять.

*Лор Жюно, герцогиня
д'Абрантес*

Вплив расистських ідеологій був руйнівним для людства; вони виправдовували рабство, колоніалізм, апартеїд, насильницьку стерилізацію та анігіляцію народів. На цьому базувалися нацистські ідеології та програми знищення євреїв та інших «неповноцінних народів».

На жаль, расизм і зараз присутній в сучасних європейських суспільствах і політиці. Хоча раса більше не сприймається як біологічна категорія і тільки одиниці вірять зараз у «вищі раси» із спадковим правом мати владу над тими, хто вважається «нижчою расою». Вплив расизму існує і приймає різні форми, такі як культурний расизм або етноцентризм, віра в те, що деякі культури, як правило, свої власні перевершують інші, або не сумісні з іншими культурами, традиціями, звичаями та історією.

Міжнародний день боротьби з расовою дискримінацією

Відзначається 21 березня в пам'ять про різанину у Шарпевіле в 1960 році, коли поліція відкрила вогонь і вбила 69 людей під час мирної демонстрації проти законів апартеїду в Шарпевіле, Південна Африка.

UNITED — Європейська мережа проти нацизму і антисемізму. Це, Європейська мережа проти націоналізму, расизму, фашизму та на підтримку мігрантів і біженців координує загальноєвропейський тиждень, присвячений цій даті, з метою поширення терпимості і рівних прав, а також вітання різноманітності в Європі.⁷

Багато урядів широко використовують практики депортації та нерівного поводження з мігрантами, а також структурну дискримінацію щодо певних етнічних меншин, таких як цигани, що живить ксенофобію і приховані расистські почуття. Регулярними випадками в багатьох державах-членах Ради Європи є злочини, мотивовані ненавистю, які підтримуються расистською ідеологією.

Can you point out any recent cases of racist violence in your country?

Антисемітизм

Антисемітизм можна визначити як «ворожість до євреїв як релігійної або [етнічної] меншини, що часто супроводжується соціальною, економічною та політичною дискримінацією»⁹. Антисемітизм був широко поширений в європейській історії аж до наших днів. Наприкінці XIX сторіччя єврейські громади в Росії регулярно ставали жертвами погромів — організованих систематичних дискримінаційних актів насильства проти єврейської громади з боку місцевого населення, часто за пасивної згоди або активної участі сил правопорядку, які заохочувалися антисемітською політикою уряду. Напади на єврейські громади часто траплялися також в інших європейських країнах, у тому числі, наприклад, у Франції та Австрії.

Підйом фашизму у першій половині XX століття приніс багатьом євреям у Європі ще важчі випробування, оскільки антисемітизм став частиною панівної ідеології. Це стосується не тільки фашистських режимів та партій, що співпрацювали прямо чи непрямо з німецьким нацистським режимом під час Голокосту, але й інших суспільств та систем на які вплинули расистські ідеології.

Під час Голокосту, вчиненого нацистською Німеччиною та її союзниками під час Другої світової війни і відомого також як Шоа (єврейське слово, що означає «спустошення», «горе»), приблизно 6 мільйонів євреїв були системно знищені тільки тому, що вони були євреями.

Після перемоги більшовицької революції погроми у Радянському Союзі припинилися, але антисемітизм продовжував існувати у різних формах, у тому числі у формі насильницького переселення, конфіскації майна та показових судових процесів. При комуністичних режимах антисемітизм також часто приховувався під офіційною антисіоністською політикою.

Сьогодні антисемітизм залишається широко розповсюдженим в Європі, навіть якщо в деяких випадках, його важко розпізнати чи визнати. В останні роки паплюжать єврейські цвинтарі, євреї досить часто стають мішенями ненависті, або навіть фізичних розправ. Дослідження регулярно демонструють поточні високі рівні антисемітизму серед

Дискримінація, ксенофобія і расизм дуже поширені в різних частинах світу: в Індії налічується близько 160 мільйонів далітів (недоторканих), що страждають від кастової системи. У Сполучених Штатах Америки раса є ключовим фактором у застосуванні смертної кари. Лікарні Чехії, Словаччини та Угорщини практикували недобровільну стерилізацію циганських жінок в 21 столітті.⁶

основних європейських суспільств у супроводі поодиноких підйомів.

Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) відзначає, що це є тривожною тенденцією у Європі. Незважаючи на всі зусилля, до антисемітизму «продовжують заохочувати, відкрито або приховано, певні політичні партії і лідери, у тому числі не тільки екстремістські партії, але і деякі основні партії»¹⁰ і в багатьох випадках певні верстви населення ставляться терпимо або навіть приймають ці програми.

Що відбувалося з єврейським народом у вашій країні під час Другої світової війни?

Молодь, що працює проти антисемітизму

Рух проти нетерпимості (Іспанія)

Студенти Вищої Школи перефарбували картини «Герніка» Пікассо і зібрали їх на великій стіні, щоб показати, що фатальні реалії минулого присутні тут і зараз. Під час цього процесу символи, що були використані в малюнку та його відношення до Голокосту і погрому Кришталевої ночі, були пояснені аудиторії.

Центр Голокосту (Росія): Міжнародні конкурси «уроки Голокосту — шлях до толерантності»

З 2002 року цей центр проводить меморіальні програми та міжнародні освітні заходи щодо толерантності та Голокосту, в тому числі щорічний конкурс для студентів і викладачів з Росії, інших країн Європи та СНД, Ізраїлю та США.

Резолюція 1563 (2007) Парламентської асамблеї Ради Європи закликає країни-членів запровадити кримінальну відповідальність та/або таке законодавство, яке засуджує антисемітизм, в тому числі та не визнає Голокост, незалежно від того, що він скоєний окремими особами, групами або навіть політичними партіями.¹¹

Агентство з основних прав (The Fundamental Rights Agency, FRA) Європейського союзу публікує огляди ситуацій щодо антисемітизму в державах-членах. У даному описі ситуації з антисемітизмом в ЄС у 2010 році Агентство відзначає, що «більшість держав-членів не мають офіційних або навіть неофіційних даних і статистики щодо антисемітизму». Агентство визнало важливість освіти з питань Голокосту як засобу вирішення антисемітизму, і за ці роки ініціювало та провело декілька спільних проектів у цій сфері.¹²

Дискримінація циганів: Ромофобія і протициганські настрої

Назва цигани або рома є колективною назвою для дуже різноманітної етнічної групи людей, які ідентифікують себе як члени різних підгруп на основі, наприклад, поточного чи минулого географічного положення, діалекту і місцезосташування. У Європі живе близько 10 мільйонів ромів. Кілька груп живуть як кочівники, які не мають постійного місця проживання, але більшість тепер живе осіло: існують урбанізовані групи циган, а також багато з них

Расизм набув нового амплуа у вигляді здорового вирішення актуальних політичних проблем. Звичайно, ми не називаємо це расизмом. Ми називаємо це антитерористичною або імміграційною політикою.
Алана Лентін⁸

живуть в більш-менш ізольованих районах, або окремих невеликих містах, або селах, цигани присутні практично у всіх європейських країнах.

Протициганські настрої можуть бути визначені як специфічна форма расизму, ідеологія расової переваги, форма дегуманізації і узаконеного расизму проти ромів. «Вона заснована, з одного боку, на уявних страхах, негативних стереотипах і міфах, а, з іншого — на запереченні чи стиранні з суспільної пам'яті довгої історії дискримінації ромів».¹³

Дискримінація ромів має глибоке коріння і є загальною реальністю по всій Європі. Як зазначив Комісар Ради Європи з прав людини, існують тенденції по всій Європі, що сильно нагадують нацистську ідеологію і міркування щодо ромів, такі як побоювання за безпеку і здоров'я населення. Риторика криміналізації всього ромського населення також дуже поширена по всій території країн-членів.¹⁴

Оскільки роми, швидше за все, зазнають дискримінації, представники народності цього народу є більш уразливими по відношенню до збройних конфліктів, природних катастроф або економічних криз. У багатьох країнах роми ставали жертвами жорстоких расистських груп (у Болгарії, Угорщині, Італії, Румунії і так далі) і були вбитими. Роми потрапляли під пережесний вогонь у збройних конфліктах у колишній Югославії. Вони часто живуть у відокремлених та ізольованих селах.¹⁵ Багато молодих ромів ростуть у ворожому соціальному середовищі, отримуючи підтримку і визнання лише в їх власній сім'ї та громаді. Вони позбавлені багатьох основних прав, таких як освіта або охорона здоров'я або мають обмежений доступ до них.

Який відсоток складають роми серед населення вашої країни?

Депортація румунських і болгарських циган в 2010 році

У 2010 році французький уряд оголосив переслідування незаконних таборів ромів, які нещодавно мігрували до Франції, і відправив кілька тисяч їхніх жителів назад до Румунії і Болгарії, стверджуючи, що ромські поселення є основним джерелом злочинності і порушення громадського порядку. Комітет ООН з ліквідації расової дискримінації жорстко розкритикував репресії у Франції і сказав, що расизм і ксенофобія переживають «значний сплеск». Водночас, опитування громадської думки продемонструвало, що 65% французів підтримали жорстку позицію уряду.¹⁶ Європейський комітет з соціальних прав одногласно констатував, що примусові виселення ромів являють собою порушення прав, передбачених у переглянутій Європейській соціальній хартії, в тому числі свободу від дискримінації та право на житло.¹⁷

Порраїмос геноцид європейських ромів, скоєний нацистами і їх союзниками між 1933 і 1945 роками. За оцінками, число жертв коливається, за різними джерелами, від половини до 2 мільйонів, що означає втрату до 70% від довоєнної кількості населення ромів.

Що типово повідомляють про ромів у ваших місцевих новинах?

В суспільстві поступово зростає розуміння проблеми і турбота про ромів. Десятиліття інтеграції ромів 2005–2015 рр. є безпрецедентним політичним зобов'язанням європейських урядів з поліпшення соціально-економічного становища та соціальної інтеграції ромів.¹⁹ Дії та програми молоді також сприяли протидії нетерпимості та упередженням і стереотипам щодо ромів, з якими багато хто з нас зростає. Міжнародна кампанія Типовий ром?, наприклад, звертається до стигматів та стереотипів, як корінних причин соціальної ізоляції ромів ²⁰

Рада Європи почала працювати проти дискримінації ромів у 1969 році, прийнявши перший офіційний текст про «ситуацію циган та інших кочівників в Європі». У 2006 році Рада Європи почала ромську кампанію «Доста!», зусилля з поширення обізнаності, що спрямоване на об'єднання не-ромів з ромськими народностями.

У 2010 році Страсбурзька Декларація про ромів була прийнята на засіданні високого рівня, в декларації держави-члени домовилися про пріоритетність дій для недискримінації та соціальної інтеграції ромів, в тому числі активному залученні ромів.

У 2012 році Молодіжний сектор Ради Європи, разом з європейськими мережами та організаціями ромів, ініціював план дій в інтересах ромської молоді з метою підвищення їх участі в європейській політиці щодо ромів та молоді, а також задля протидії наслідкам дискримінації ромської молоді.

Європейська Комісія проти расизму та нетерпимості також звертає увагу на становище ромів в Європі, його загальна рекомендація 13 (2011) про боротьбу з ромофобією та дискримінацією щодо ромів підкреслює, що ромофобія є «особливо стійкою, сильною, рецидивуючою і поширеною формою расизму», і закликає уряди боротися з ромофобією в галузі освіти, зайнятості, житла та здоров'я, і боротися з расистським насильством і злочинами проти ромів.

Європейський Союз також все частіше визнає необхідність протидіяти наслідкам дискримінації ромів у державах-членах. У квітні 2011 року Європейська комісія опублікувала «Рамкову угоду ЄС для національних стратегій інтеграції ромів до 2020 року»²¹, в якій говориться, що «незважаючи на деякий прогрес, досягнутий як у державах-членах, так і в ЄС в цілому, в останні роки мало що змінилося в повсякденній ситуації для більшості ромів».

Релігійна нетерпимість

Свобода релігії та релігійної терпимості є базовими цінностями, що присутні в кожній європейській країні, але акти дискримінації на основі релігії ще не зникли. Релігійна нетерпимість часто пов'язана з расизмом і ксенофобією, зокрема з антисемітизмом та ісламофобією. Якщо в минулому Європа характеризувалася конфліктами і дискримінацією між протестантами і католиками, римською і православною «офіційними» церквами і незгодними групами, сьогодні політичні відмінності між християнськими конфесіями стали менш важливими. У той же час багато

Вплив на молодих людей [Ромофобії] включає пасивність, розчарування, маргіналізацію, а також взаємні стереотипи і страхи взаємодії з іншими у зв'язку із сегрегацією і неправильними уявленнями про «інших», а також відсутність можливостей для взаємодії.¹⁸

Справжніми європейцями є роми. *Гюнтер Грасс*

релігійних громад, що знаходяться на позиціях меншин, продовжують процвітати по всій Європі, в тому числі — бахаїсти, буддисти, кришнаїти, індуїсти, іудеї, мусульмани і растафаріанці. Це зростаюче релігійне розмаїття часто ігнорується також, як і мільйони нерелігійних європейців.

Релігійна нетерпимість і дискримінація часто пов'язані з расизмом і ксенофобією, а значить, як правило, пов'язані з різними видами дискримінації.

Які релігійні меншини існують у вашій країні?

Дискримінація за гендерною ідентичністю, статтю, сексуальною орієнтацією

Дискримінація за гендерним фактором включає дискримінацію жінок (ця форма називається також сексизмом, чи дискримінацією за ознакою статі) і трансгендерну дискримінацію транссексуалів, чия гендерна ідентичність не відповідає або культурно не пов'язана з їхньою визначеною статтю. Дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації впливає на гомосексуальних і бісексуальних людей. Оскільки нерівноправність між жінками та чоловіками детально обговорюється в розділі, присвяченому гендерним питанням, тут ми тільки розглянемо інші форми гендерно- або секс- дискримінації.

Гомофобія часто визначається як «іраціональний страх перед і відраза до гомосексуальності, лесбіянок, геїв, бісексуалів і транссексуалів (ЛГБТ²²) засноване на упередженнях, подібно до расизму, ксенофобії, антисемітизму та сексизму»²³, а також до людей, які сприймаються як ЛГБТ. Якщо це почуття спрямоване проти транссексуалів, це називається «трансфобією». Різні тоталітарні режими 20-го століття зробили гомофобію частиною їхньої політичної ідеології, такі як нацизм у Німеччині, сталінізм у Радянському Союзі, чи фашизм в Іспанії. Тим не менш, демократичні режими в Європі виправдовували гомофобні законодавства, називали гомосексуальність патологією та криміналом, що призводило до структурної дискримінації ЛГБТ протягом тривалого часу. Сьогодні дискримінація ЛГБТ досі відбувається у всіх суспільствах в Європі, незважаючи на те, що багато держав прийняли антидискримінаційне законодавство. Багато ЛГБТ не можуть повною мірою користуватись своїми загальними правами людини, ризикують стати жертвами злочинів на ґрунті ненависті, не можуть отримати захист від вуличних нападів співвітчизників.

У багатьох частинах світу ЛГБТ зазнають різних форм насильства, які варіюються від словесних нападок до вбивств. У багатьох країнах світу, практика гомосексуалізму досі вважається злочином, і в деяких з них карається позбавленням волі або смертною карою²⁴.

Більш детальну інформацію про дискримінацію на основі релігії можна знайти в розділі, присвяченому релігії і вірі.

Коли я був в армії, мені дали медаль за вбивство двох чоловіків і звільнили за любов до одного.

ЛГБТ часто позбавляють їхніх прав людини, наприклад, права на працю, коли роботодавці їх звільняють або дискримінують через їхню сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність. Право на безпеку та особисту недоторканність є ще одним правом, яке дуже часто порушується, коли (молоді) люди зазнають знущань у школі, або утисків на робочому місці. Гомосексуальні пари в багатьох країнах Європи відчувають дискримінацію в таких сферах, як право на вступ до шлюбу, право створювати сім'ю і брати прийомну дитину.

У яких сферах життя ЛГБТ зазнають дискримінації у вашій країні?

Діяльність Ради Європи

Європейський суд з прав людини часто грає роль першопрохідця у застосуванні санкцій проти гомофобії. У ряді випадків суд встановив, що дискримінація в галузі кримінального права щодо статевих зносин за згодою між дорослими у приватному середовищі суперечить праву на повагу до приватного життя, встановленому статтею 8 ЄКПЛ (Даджеон проти Великобританії, 1981; Норріс проти Ірландії, 1988; Модінос проти Кіпру, 1993). Суд був насправді першим міжнародним органом, що зазначив, що кримінальні закони щодо сексуальної орієнтації порушують права людини, і має найдовшу і найбільшу юридичну практику з вирішення випадків, що стосуються сексуальної орієнтації. Він також розглядав кілька випадків, пов'язаних з усиновленням дитини самотнім батьком або матір'ю.

У 2011 році Комісар Ради Європи з прав людини опублікував свою доповідь про дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. У доповіді привітав прогрес, досягнутий в галузі прав ЛГБТ у більшості країн-членів, заявивши що «патологізація і криміналізація гомосексуальності в Європі, очевидно, належать минулому». У той же час в доповіді наголошується, що серйозні проблеми залишаються в багатьох областях прав людини ЛГБТ, і це особливо щодо стосується прав транссексуалів.²⁶ Рада Європи створила підрозділ з питань ЛГБТ з метою упорядкування роботи з ЛГБТ. Він був оголошений першою в своєму роді міжнародною міжурядовою установою і сигналізував про важливість питань ЛГБТ в рамках загальних прав людини в Європі.

Освіта, як формальна, так і неформальна, відіграє центральну роль у зменшенні та ліквідації упереджень щодо ЛГБТ. Тільки через освіту можна боротися та знищувати упередження. Програми Європейських молодіжних центрів і Європейського молодіжного фонду регулярно проводять освітні заходи та тренінги заняття в галузі прав для підготовки кадрів та активістів для боротьби з гомофобією. До них відносяться навчальні заняття, організовані у

*Епітафія на могилі
Леонарда Матловича, гея і
ветерана війни*

61% молодих геїв, лесбіянок, бісексуалів і транссексуалів з 37 європейських країн заявили, що вони зазнали упередженого ставлення та/або дискримінації в школі, і 51% - в їхніх сім'ях. 38% респондентів заявили, що вони відчували упередження та/або дискримінацію в громаді, до якої вони належали і 30% — у колі друзів.²⁵

співпраці з молодіжними організаціями, такими як Міжнародна організація лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів, нетрадиційної молоді та студентів (IGLYO) та Асоціація Північних і Полярно- Балтійських ЛГБТ студентських організацій (Anso).

Протидія Дискримінації

Освіта

Є кілька заходів для боротьби з дискримінацією і расизмом, що включають:

- юридичні дії задля забезпечення дотримання права на недопущення дискримінації
- освітні програми, що підвищують обізнаність щодо механізму переджень і нетерпимості, їх впливу на дискримінацію та пригнічення людей; а також сприяють розумінню різноманітності та заохочують терпимість
- діяльність громадянського суспільства, що засуджує дискримінацію і упередженість, протидіє злочинам на ґрунті ненависті та мовної ворожнечі, надає допомогу жертвам дискримінації або сприяє змінам у законодавстві.

Педагоги визнають необхідність розвитку в кожній людині толерантного і недискримінаційного ставлення і створення навчального середовища, яке визнає вигоди від різноманітності, а не ігнорує її. У рамках цього розвитку ті, хто працює з дітьми або молоддю, а також самі діти і молодь повинні усвідомити свою власну і чужу дискримінаційну поведінку. Наприклад, в галузі прав людини, освітня діяльність може допомогти учасникам розвинути розуміння і співчуття, з одного боку, і стійкість і впевненість у собі — з іншого, щоб люди могли уникнути, запобігти або протистояти дискримінації.

Міжкультурне навчання являє собою процес вивчення різноманітності, і є центральним підходом в європейській молодіжній роботі. У молодіжній сфері Ради Європи міжкультурне навчання представлено як «процес соціального виховання, спрямованого на заохочення позитивних відносин між людьми і групами з різними культурними традиціями»²⁷, що сприяє взаємній повазі та солідарності.

Міжнародна система прав людини

Організація Об'єднаних Націй

Гендерні питання

У 2007 році молодіжний сектор Ради Європи опублікував посібник з гендерних питань, щоб допомогти педагогам та молодіжним лідерам працювати з молоддю над питаннями гендеру та гендерного насильства.

Навчальний посібник «Усі різні — усі рівні» був розроблений Радою Європи з метою підвищення обізнаності та боротьби з расизмом, антисемітизмом, ксенофобією та нетерпимістю.
www.coe.int/compass

Одним з основних інструментів боротьби з дискримінацією в рамках системи ООН є Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, яка зобов'язує держави, які її підписали, до ліквідації расової дискримінації. Конвенція включає в себе механізм індивідуальних скарг, і контролюється Комітетом з ліквідації расової дискримінації (КЛРД), що складається з незалежних експертів. Усі держави-члени зобов'язані подавати регулярні доповіді Комітету, який, в свою чергу, надає свої скарги і рекомендації державам-членам у вигляді «заклучних зауважень». Комітет складається з трьох механізмів зі своїми контролюючими функціями: процедур раннього попередження, розгляду міждержавних скарг та розгляду індивідуальних скарг. Інші конвенції ООН стосуються дискримінації конкретних груп такі, як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок або Конвенція про права інвалідів.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)

ОБСЄ є регіональною організацією безпеки і складається з 56 держав-членів з трьох континентів (у тому числі всі держави-члени Ради Європи). ОБСЄ також бере участь у боротьбі з усіма формами расизму, ксенофобії та дискримінації, включаючи антисемітизм і дискримінацію християн і мусульман. Одним з інститутів ОБСЄ є Варшавське Бюро демократичних інститутів і прав людини, яке:

- збирає і поширює інформацію та статистичні дані про злочини на ґрунті ненависті
- сприяє передовому досвіду в боротьбі з нетерпимістю і дискримінацією
- сприяє державам-членам у складанні та перегляді законодавства про злочини, мотивовані нетерпимістю і дискримінацією.

ОБСЄ має Верховного комісара у справах національних меншин, мандат якого включає в себе ідентифікацію та пошук швидких рішень для зняття напруженості, пов'язаної з проблемами національних меншин.

Політики ЄС щодо боротьби з дискримінацією

Відповідно до статті 21.1 Хартії основних прав Європейського Союзу, «будь-яка дискримінація за будь-якою ознакою статі, раси, кольору шкіри, етнічного чи соціального походження, генетичних особливостей, мови, релігії або переконань, політичних або інших поглядів, приналежності до національних меншин, майнового стану, народження, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації, забороняється».

У ЄС існує кілька директив по боротьбі з дискримінацією. Директива расової рівності забезпечує рівне ставлення до людей, незалежно від їх расового чи етнічного походження. Рамкова директива рівності зайнятості забороняє дискримінацію на робочому місці за ознакою інвалідності, сексуальної орієнтації, релігії або переконань, а також за віком. Рівність чоловіків і жінок

Ми ... визнаємо, що рабство і работоргівля є злочином проти людства... і є одним з важливих джерел і проявів расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаної з ними

передбачена в двох директивах, в одній — з питань праці та зайнятості, в іншій — з питань доступу до товарів і послуг²⁹. Законодавство ЄС також вимагає, щоб кожна держава-член мала спеціальний національний орган з питань рівності, до якого можна звернутися за порадою і підтримкою.

Законодавство ЄС також вимагає, щоб кожна держава-член мала спеціальний національний орган з питань рівності, до якого можна звернутися за порадою і підтримкою.

Питання навколо відмови у наданні притулку біженцям, загибелі багатьох мігрантів на кордонах ЄС, ісламофобії і депортації циган, продовжують розділяти членів Європейського Союзу та запламувати репутацію стосовно антидискримінаційних зусиль. Загрозу правам людини також походить від політичних партій при владі, які фактично проводять дискримінаційне законодавство. Ці проблеми можуть бути усунені лише шляхом комплексної політики, в тому числі молодіжної політики в сфері недискримінації та боротьби з расизмом і нетерпимістю.

Рада Європи

Боротьба з расизмом і нетерпимістю стала основою для створення Ради Європи в 1949 році і залишається одним з пріоритетів сьогодні. На додаток до Європейської конвенції з прав людини та інших конвенцій, Рада створила конкретні інструменти для боротьби з расизмом, дискримінацією та нетерпимістю. У 1993 році була створена Європейська Комісія проти расизму та нетерпимості в якості незалежного органу з прав людини, щоб контролювати ситуацію щодо расизму, расової дискримінації, ксенофобії, антисемітизму і нетерпимістю в кожній державі-члені задля конкретних рекомендацій своїм урядам і загальних рекомендацій, адресованих всім державам-членам.

У той час як Комісія проти расизму і нетерпимості є головним органом Ради Європи з боротьби з расизмом і нетерпимістю, інші органи і відомства, такі як, Комітет міністрів, Парламентська асамблея, Уповноважений з прав людини, Консультативний комітет з Рамкової конвенції про захист національних меншин і Європейський суд з прав людини, також сприяють досягненню цієї мети.

Рамкова конвенція про захист національних меншин визнає, що «захист національних меншин та прав і свобод осіб, що належать до цих меншин, є невід'ємною частиною міжнародного захисту прав людини» (стаття 1). Країни-учасниці конвенції зобов'язуються гарантувати національним меншинам право на рівність перед законом, а також в усіх галузях економічного, соціального, політичного та культурного життя; забезпечення їх права на свободу мирних зібрань, асоціацій, вираження думок, слова, совісті і релігії, а також дозволяє членам національних меншин підтримувати, розвивати та зберігати свою культуру. Вона також забороняє примусову асиміляцію.³⁰

Сегрегація ромських дітей в Чеській Республіці, засуджена ЄКПЛ³¹

«Заявниками були школярі циганського походження, які були розміщені у «спеціалізованих школах», призначених для учнів з обмеженими можливостями навчання. Вони стверджували, що до них ставилися інакше, ніж до дітей не-

нетерпимості.

З Дурбанської декларації та Програми дій²⁸

циганського походження в сфері навчання, вони були безпідставно переведені до спеціалізованих шкіл, де вони отримали значно гіршу освіту, ніж ту, що надається в звичайних початкових школах, в результаті чого вони були позбавлені доступу до середньої освіти, окрім освіти у центрах професійної підготовки». Суд встановив порушення статті 14 (заборона дискримінації) сукупності разом із статтею 2 Протоколу № 1 (право на освіту).³²

Які державні органи несуть відповідальність за боротьбу з дискримінацією у вашій країні?

Європейські молодіжні політики традиційно роблять сильний наголос на міжкультурному навчанні та боротьбі з расизмом і упередженнями. «Порядок денний 2020», основний документ з питань молодіжної політики Ради Європи, який робить особливий акцент на «запобіганні та протидії всім формам расизму та дискримінації за будь-якою ознакою» і визнає міжкультурне навчання методом неформальної освіти, «що особливо стосується сприяння міжкультурному діалогу і боротьбі з расизмом і нетерпимістю»³³. Одним з найважливіших заходів молодіжної роботи та молодіжної політики проти дискримінації стала європейська молодіжна кампанія «Усі різні — усі рівні», яка мобілізувала молодь проти расизму, антисемітизму, ксенофобії та нетерпимості і задля сприяння різноманітності та правам людини. Тисячі молодих людей взяли участь у різних заходах кампанії по всій Європі.

Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності та гідності» була схвалена Радою Європи в 2008 році і містить керівні принципи та аналітичні і методологічні інструменти для просування міжкультурного діалогу між політиками і практиками. Це сприяє міжкультурним підходам до управління культурним розмаїттям, на основі поваги до людської гідності, і об'єднує «нашу спільну людяність і загальну долю».

Незважаючи на широкий спектр існуючих інструментів та ксенофобією та дискримінацією, ворожість по відношенню до іноземців, порушення прав меншин, високий рівень агресивного націоналізму і банальних форм дискримінації є повсякденною реальністю в більшості суспільств усієї Європи. Ось чому так важливо сьогодні бути активними і творчими в заохоченні різноманіття, рівності, недискримінації та прав людини.

Посилання

1 Протокол № 12 до Конвенції з питань захисту прав людини і основоположних свобод

2 Mario Peucker, "Racism, xenophobia and structural discrimination in sports", Доповідь країни, Німеччина, Бамберг, 2009 р, стор. 26:

www.efms.uni-bamberg.de/pdf/RACISM_in_SPORT_2010.pdf

3 Освітній пакет «Усі різні-усі рівні» — «Ідеї, ресурси, методи і діяльність», шр спрямована на неформальну міжкультурну освіту молоді та дорослих» (оновлене видання), Рада Європи, 2005 р.

4 Наприклад, див. Твердження Американської антропологічної асоціації шрдо «Раси»: www.aaanet.org/stntrts/racepp.htm

5 Расизм і виконання законодавства, Видавництво Amnesty International, 2001 р, АІ індекс:

www.amnesty.org/Documents/ACT%2040/ACT400202001en.pdf

6 Lydia Gall, Coercive Sterilisation – an Example of Multiple Discrimination, 2010: www.errc.org/cikk.php?page=10&cikk=3564

7 www.unitedagainstracism.org

8 Alana Lentin, "Committed to Making a Difference. Racism, antisemitism, xenophobia, and intolerance and their impact on young people in Europe" (звіт симпозиуму), 2006 р.

9 Третій новий міжнародний словник Вебстера

- 10 Європейська Комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН). Загальна рекомендація № 9: Боротьба проти антисемітизму, червень 2004 р, [CR\(2004\)37](#).
- 11 <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta07/eres1563.htm>
- 12 http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Antisemitism_Update_2010.pdf
- 13 Valeriu Nicolae, ergonetw ork: www.ergonetw.ork.org/antigypsyism.htm
- 14 «Погляди щодо прав циган», Меморандум Комісара ООН з прав людини <https://w.cd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1631909>
- 15 Dosta! Загальна інформація з кампанії. www.dosta.org/en/node/55
- 16 Запитання та відповіді: Вигнання циган Франції, стаття BBC www.bbc.co.uk/news/world-europe-11027288
- 17 Резолюція CM/ResChS(2011)9 Колективна скарга № 63/2010 <https://w.cd.coe.int>
- 18 Ingrid Ramberg, "Committed to Making a Difference. Racism, antisemitism, xenophobia, and intolerance and their impact on young people in Europe" (symposium report), 2006
- 19 Див. більш детальну інформацію www.romadecade.org
- 20 Див. більш детальну інформацію www.typicalroma.eu
- 21 http://ec.europa.eu/justice/policies/discrimination/docs/com_2011_173_en.pdf
- 22 Гермафродити або інтерсекси (різні умови, в яких людина народжується з репродуктивною або сексуальною анатомією, яка не відповідає стандартному визначенню жіночої чи чоловічої статі) та особи, які ідентифікують себе «тими, хто сумнівається (квірами)», можуть асоціювати себе з ЛГБТ-спільнотою, яка потім іменується, як ЛГБТК для позначення лесбійок, геїв, бісексуалів, і трансгендерів і квірів.
- 23 Резолюція Європейського парламенту щодо гомофобії в Європі (P6_TA(2006)0018), 18 січня 2006 р., www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2006-0018&language=EN
- 24 Міжнародна асоціація геїв і лесбійок (ILGA) «Державна гомофобія», травень 2009р.: www.ilga.org/statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2009.pdf
- 25 Соціальна ізоляція молодих лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерів (ЛГБТ) у Європі», проєкт ILGA-Europe/IGLYO, квітень 2006 р., www.iglyo.com/content/files/2006-Report-SocialExclusion.pdf
- 26 www.coe.int/t/Commissioner/Source/LGBT/LGBTStudy2011_en.pdf
- 27 Equipe Claves, посилання на «Intercultural Learning in European Youth Work: Which Ways Forward?», Ingrid Ramberg (ред.), Рада Європи, 2009 р.
- 28 Міжнародна Конференція ООН проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії та нетерпимості: www.un.org/WCAR/durban.pdf
- 29 Директиви (2000/43/EC), (2000/78/EC), (2006/54/EC) і (2004/113/EC), відповідно.
- 30 Рамкова Конвенція з питань захисту національних меншин, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>
- 31 Судова справа «D.H. та інші проти Чеської Республіки» (Позивна заява № 57325/00), Суд, Страсбург, 13 листопада 2007 р.: www.asil.org/pdfs/iib071214.pdf
- 32 60 річниця Європейської Конвенції з прав людини: права циган, 2010 р, Рада Європи
- 33 Заключна декларація: Майбутнє молодіжної політики Ради Європи: ПРОГРАМА до 2020 р, 8-ма Конференція Міністрів з питань молоді в Раді Європи, Київ, 2008 р: www.coe.int/t/dg4/youth/ig_coop/8_cemy_declaration_EN.asp

